

Kúriai esetek: Balesetet szenvedett kéményseprő – a munkáltató kártérítési felelőssége

A videó leírása: A Kúriai esetek ezen epizódjában a szereplők arról beszélgetnek, kit és miért terhel felelősség, ha egy munkavállaló (kéményseprő) munkája során súlyos balesetet szenved.

Deme Tímea: Üdvözlöm Önöket. A kúriai esetek kerekasztal beszélgetést látják. Ez alkalommal munkajogi téma került terítékre, és arra keressük a választ, hogy a munkaadóknak milyen esetben kell kártérítési felelősséget vállalniuk a munkavállalókat ért balesetekért, egészségkárosodásokért. Ezek a perek viszonylag nagy arányt képviselnek a munkaügyi perekben belül. Érdeemes tehát a legfontosabb, legtöbb vitára okot adó kérdéseket áttekinteni, mint ahogyan meg is tette a Kúria Közigazgatási és Munkaügyi Kollégiuma, amely a közelmúltban a bírósági gyakorlat egységesítése érdekében összefoglaló véleményt adott ki. Adásunkban erről is beszélgetünk. Kiinduló pontunk pedig egy olyan eset, amelynek egyik érintettje kéményseprő, akinek feladata az, hogy veszélyt előzzön meg, ám közben őt magát éri baleset. Helyszínünk pedig egy családi ház, ahol a kéményseprőnek a padlásfeljárón keresztül kellett volna a kéményt megközelítenie, és ehhez a helyiek által ott előre elhelyezett létrát használta. A létra azonban eldőlt, a kéményseprő három méter zuhant, csonttöréseket szenvedett és két évig keresőképtelenné vált. A munkabaleset miatt kártérítési pert indított a munkaadója ellen, ám ezt a bíróság, már mint a keresetét elutasította arra való hivatkozással, hogy maga a munkavállaló felelős azért a balesetért, hiszen csak akkor használhatta volna az ott lévő létrát, hogy ha az biztonságos, már pedig az nem volt biztonságos, mert a létra eldőlt. Az ügy kétszer is meg járta a Kúriát, végül a legfőbb bírói szervezet jogerős közbenső ítéletével kimondta, hogy igen is a munkaadónak is felelősége van azért, hogy ez a baleset bekövetkezett. Szakértő vendégeink dr. Stark Marianna kúriai tanácselnök, Doszpolyné dr. Mészáros Melinda a LIGA Szakszervezetek elnöke és dr. Lőrinc György ügyvéd a Magyar Munkajogi Társaság elnöke. Mielőtt a konkrét esetre az egyébként egészen izgalmas esetre rátérnénk engedjenek meg egy rövid kérdést. Véleményük szerint mi az oka annak, hogy a munkaadók kártérítési felelősségével összefüggő esetek ilyen nagy arányt képviselnek a munkaügyi eseteken belül?

Dr. Mészáros Melinda: Álláspontom szerint alapvetően ennek az az oka, hogy a foglalkoztatottak számának bővülésével arányosan az elmúlt négy évben jelentősen nőtt a munkabaleseteknek is a száma. Hogy konkrét számokat is mondjak, több mint négyezerrel nőtt négy év alatt a munkabalesetek száma, ezen belül is több mint 83 %-al a súlyos és csonkolásos baleseteknek az aránya, és ami a jelen jogesett szempontjából is lényeges kérdés, hogy a legtöbb balesetet szenvedett érintett károsult abból a körből kerül ki, ahol a legnagyobb gyakorlattal rendelkező és életkoruk alapján a komoly tapasztalattal bíró foglalkoztatottakról beszélünk a harmincöt és negyvenöt év fölötti korosztály köréből.

Deme Tímea: Ügyvéd úr ezek hosszadalmas eljárások, hosszú perek. Mi ennek az oka?

Dr. Lőrincz György: Így igaz. Alapvetően azért, mert a baleseti kártérítési perekben a bírónak nem csak azt kell tisztáznia, hogy mi történt, hanem ami történt miért történt, tudni illik csak így tud a felelősség kérdésében is állást foglalni. Szakértők igénybevétele szükséges és a bíróság a jogalap kérdésében, tehát abban a kérdésben, hogy fennáll-e a munkáltató kárfelelőssége dűlőre jut, utána nem ritkán az összegszerűség tekintetében a kár összegének meghatározásánál is komoly bizonyítást kell lefolytatni, ami időigényes.

Deme Tímea: Megkérem tanácselnök asszonyt, hogy foglalja össze, hogy melyek az esetleges legfőbb csomópontjai, és melyek voltak a Kúria legfontosabb megállapításai.

Dr. Stark Marianna: A tényállásból még szeretném azt kiemelni, hogy a felperes munkavállaló a munkáltató székhelyén, telephelyén kívül, tehát az ügyfél lakásán végezte a munkáját. A tényállásból még lehet azt tudni, hogy ez a létra egy egyágú falétra volt, házilagos készítésű, ami neki volt támasztva a falnak. Az alperes munkáltató nem vitatta ebben a perben, hogy a munkabaleset munkaviszonnyal összefüggésben következett be. Azonban arra hivatkozott, hogy kártérítési felelőssége nem áll fenn és hivatkozott a munka törvénykönyvben szabályozott mindkét lehetséges mentesülési okra, arra is, hogy ellenőrzési körén kívül eső körülmény okozta a balesetet és arra is, hogy a munkavállaló kizárólagos elháríthatatlan magatartása játszott közre. Az elsőfokú bíróság jogi álláspontja az volt, hogy adott esetben a munkáltató ellenőrzési köre fennállt, éppen ezért már nem vizsgálta azt, hogy a munkáltató részéről előre látható volt ez a baleset, volt-e arra lehetőség, hogy elhárítsa, elkerülje.

Ugyanakkor megállapította a másik mentesülési oknak a fennállását, azt, hogy a munkavállaló kizárólagos magatartása okozta ezt a balesetet, ebben a körben azzal indokolta az ítéletét,

hogy a munkavállaló az addigi tapasztalatokkal, figyelemfelhívással, utasítással szemben rossz döntést hozott, amikor megkezdte a munkát a balesetveszélyes létrával. Éppen ezért álláspontja szerint a károsodásnak kizárólag a munkavállaló magatartása volt az oka. Ezt a jogi érvelést a másodfokú bíróság is elfogadta. Másodfokú bíróság is azt emelte ki, hogy a munkavállaló saját belátása, döntése volt a munkavégzés megkezdése, éppen ezért a munkáltató kártérítési felelőssége nem állapítható meg. A Kúria a munkavállaló felperes felülvizsgálati kérelme folytán járt el, közbenső ítéletet hozott, hatályon kívül helyezte a jogerős ítéletet, megváltoztatta az elsőfokú ítéletet és megállapította a munkáltató kártérítési felelősségét. A Kúria azt hangsúlyozta, hogy mivel az eljáró bíróságok már megállapították az ellenőrzési kör fennállását és ez nem volt vitatott, ebben a kérdésben nem foglalhatott állást. Éppen ezért a másik mentesülési okot tudta csak vizsgálni, hogy valóban a munkavállaló kizárólagos és elháríthatatlan magatartása volt-e a balesetnek az oka, és arra a megállapításra jutott, hogy nem. Ítéletét abból vezette le, hogy a munka törvénykönyve is a munkavédelmi törvény is a munkáltató kötelezettségévé teszi az egészséget nem veszélyeztető biztonságos munkakörülményeknek a biztosítását. E körbe tartozik a megfelelő munkaeszköz biztosítása, megfelelő munkaszervezés, megfelelő utasítások kiadása és a gyakorlatnak az ellenőrzése. Éppen ezért a Kúria jogi álláspontja szerint a munkáltató megalapozottan nem hivatkozhatott a munkavállaló kizárólagos magatartására, arra, hogy rossz döntést hozott, mikor a munkáltató kötelezettsége a biztonságos munkavégzés feltételeinek biztosítása, adott esetben pedig nem volt megállapítható, hogy a károsodásnak kizárólag ez lett volna az oka.

Deme Tímea: A munkaadó szempontjából mit jelentett volna az, hogy ha maximálisan eleget tesz annak a kötelezettségének, hogy biztonságos munkafeltételeket biztosítson jelen esetben?

Dr. Mészáros Melinda: Ahogy a tanácselnök asszony is említette az imént a munkáltató kötelezettsége az, hogy az egészséget nem veszélyeztető és biztonságos munkavégzési feltételeket, körülményeket biztosítsa a munkavállalók számára. Ebbe beletartozik a megfelelő munkafeltételeknek, munkakörülményeknek a biztosítása, és beletartozik a szükséges védő, óvó eszközöknek a biztosítása, és mindazon az eszközöknek a biztosítása, amely a munkavégzéshez elengedhetetlenek. A konkrét esetben az alperes több esetben hivatkozott arra, hogy a vonatkozó Belügyminiszteri rendelet alapján ezeket az eszközöket az ingatlan tulajdonosának kell biztosítania. De a Kúria megállapította, hogy maga a Belügyminiszteri

rendelet valóban ró kötelezettséget az ingatlantulajdonosokra, de ez nem mentesíti a munkáltatót az alól, hogy ezeket az eszközöket a megfelelő eszközöket a munkavállalók részére biztosítsa. A munkaviszonynak egy nagyon fontos eleme az, hogy a munkáltató a munkavállalók számára a munkafeltételeket és körülményeket minden esetben biztonságos eszközök alapján tudja biztosítani. Itt ezt nem tudtuk megállapítani. Célszerű lett volna álláspontom szerint a munkáltató részéről biztosítani ezeket az eszközöket, rendszeresen ellenőrizni adott esetben, hogy milyen eszközök állnak rendelkezésre az adott ingatlanokban, ráadásul a munkáltató tudomással bírt arról, hogy az ingatlantulajdonosok rendelkezésére álló eszközök nem megfelelőek, nem biztosítják azokat a körülményeket és feltételeket, amelyek egyébként a munkáltató kötelezettségei lennének.

Deme Tímea: Ügyvéd úr!

Dr. Lőrincz György: Némileg túlzónak vélem azt, hogy elvárjuk ettől szolgáltatótól, hogy minden ingatlanra egy munkabiztonsági szempontból minden igényt kielégítő létrával küldje ki az embereit. Sokkal egyszerűbb megoldás is van erre, például az, amikor kommunikál az ügyféllel, mert gondolom egyeztetik az időpontot, akkor feltesz egy rém egyszerű kérdést, hogy tudni illik megközelíthető-e és ha igen hogyan az a kémény. Ha az derül ki, hogy nehezen, csak létrával közelíthető meg és a tulajdonosnak nincs megfelelő létrája erre, akkor intézkedik afelől, hogy megfelelő védőeszközzel, pontosabban megfelelő munkaeszközzel járjon el a kéményseprő. Tehát én úgy vélem összességében, ha ebből a jogesetből nem következik az, hogy vagy két embert kell küldeni mindenhova, hogy az egyik fogja a nem biztonságos létrát míg a másik felmászik rá, vagy létrával kell kiküldeni az embert mert ez a kéményseprő, mer ez egy túlzó elvárás lenne, de az is a Kúria lényegét tekintve ezt állapította meg, hogy nem tett meg mindent a munkáltató az előbb említett rém egyszerű helyzetfelméréstől kezdve adott esetben a megfelelő munkaeszköz biztosításáig annak érdekében, hogy a baleset ne következzen be.

Deme Tímea: Jogosan hivatkozott-e a munkaadó arra, hogy balesetvédelmi oktatások és képzések során tudomására hozta az alkalmazottjainál, hogy igen is lehetőségük van a munka megtagadására, hogy ha úgy érzik, hogy nem biztonságos körülmények között kell elvégezni a feladatot.

Dr. Stark Marianna: A munkavédelmi oktatás és az utasítások kiadása az csak egy feltétel. Az adott ügyben is nem is elsődlegesen a munkaeszköz hiányára helyezte a hangsúlyt a Kúria hanem arra, hogy nem volt megfelelő az utasítás, hogy mit tegyen a kéményseprő abban az esetben, hogy ha a helyszínen balesetveszélyes létrát talál. Erre vonatkozó gyakorlatot nem ellenőrizte a munkáltató és nem volt egyértelmű utasítás erre nézve. Kétségtelen volt egy munkavédelmi oktatás, volt arra utasítás, hogy tagadja meg a munkavégzést, de ezt nem egyértelműsítette a munkáltató és ez a tanúvallomások alapján kiderült a perben.

Deme Tímea: Azt hiszem, hogy az alkalmazottak nagy része tisztában van azzal, hogy milyen nehéz döntés egy munkavégzést megtagadni.

Dr. Mészáros Melinda: Két esetről beszélünk. Az első esetben, amikor ugye kötelező megtagadni a munkavégzést, mikor mások életét, testi épségét, a környezet biztonságát súlyosan és közvetlenül veszélyeztető helyzet áll fenn. Abban az esetben, hogy ha a saját életét veszélyeztető helyzetről beszélünk akkor jogosult lett volna megtagadni a munkavégzést a munkavállaló. Azonban valóban a munkáltatói utasítások, itt beszélünk ugye egy igazgatói utasításról is és egyéb belső szabályozóról, egyértelműen nem rögzítették azt, hogy mely esetkörökre vonatkozik ez a megtagadási lehetőség. Például, hogy ha a munkaeszköz megfelelősége vitatott ebben a körben. Ráadásul a tanúvallomások alapján egyértelművé vált az is, hogy a munkáltató elfogadta azt a gyakorlatot, hogy ha az ingatlan tulajdonosa az egy egyágú létrát megtámasztja és ennek megfelelően úgy ítéli meg a kéményseprő, hogy kellő biztonsággal el tudja végezni az adott munkafolyamatot, akkor ez egy elfogadott eljárás a munkáltató részéről. Másik oldalról megközelítve a munkavállalók azért mindenféleképpen egyfajta kiszolgáltatott helyzetben vannak, egyfajta alá rendelt helyzetben a munkáltatóval szemben minden esetben. Bármennyire is védő óvó szabályokkal találkozunk, adott esetben például az objektív felelősséggel a kártérítési ügyek vonatkozásában, mégis azt kell, hogy mondjam, hogy egy munkamegtagadásnak nagyon szigorú feltételei vannak, és a feltételek be nem tartása adott esetben nagyon komoly vitákra adhat okot. Így például a munkáltató élhet a fegyelmi felelősség kérdéskörével, az azonnali hatályú munkaviszony megszüntetéssel, és a konkrét esetben például a teljesítménybérezést is alkalmazta a munkáltató, amely kihatással lehetett arra, hogy adott esetben a munkavállalók megtagadják az adott feladatnak az elvégzését, hiszen ez bércsökkenést is eredményezhetett volna a részükre.

Dr. Lőrincz György: Egyetértek az elnök asszonnyal. Ehhez azt kell még hozzátenni, hogy ez abból a szempontból is bizonyos értelemben kényes helyzet, hogy a kéményseprő az ügyfél lakásán volt és feltudjuk tételezni vagy el tudjuk képzelni azt, hogy mondjuk hosszas egyeztetés után találtak megfelelő időpontot, bizonyára valamennyien voltunk már olyan helyzetben, hogy csak úgy tudtuk megoldani mint a szolgáltatást megrendelő, hogy szabadságot vettünk ki erre a napra, tehát a kéményseprőnek azt, hogy nem végzi el a munkáját gyakorlatilag a megrendelő szempontjából is egy kellemetlen helyzetbe hozza, mindez nem igazán jogi kategória de a helyzetet jól illusztrálja, hogy önmagában ott egy ilyen nehéz döntést meghozni valóban csak akkor várható el és csak akkor életszerű, hogy ha az egészséges életösztön azt diktálja a munkavállalónak, hogy márpedig ezt nem teszem.

Dr. Stark Marianna: A munkáltatói kártérítési felelősség egy kimentéses kártérítési felelősség. A munka törvénykönyve 166. § (2) bekezdése két lehetséges okot szabályoz így, hogy ellenőrzési körön kívül történjen a káresemény, és azzal a munkáltató nem számolhatott előre, illetve nem volt lehetősége, hogy azt elkerülje, elhárítsa. A másik ilyen mentesülési ok pedig az, hogy a munkavállaló kizárólagos elháríthatatlan magatartása okozta a balesetet. Mind a két lehetséges mentesülési ok több feltételt is tartalmaz, ezek konjunktív együttes feltételek. Bármelyik feltétel bizonyításának hiánya esetén a munkáltató nem mentesülhet a kártérítési felelősség alól.

Deme Tímea: Önök hogy látják, a munkaadónak miért nem sikerült kimentenie magát ebben a perben? Tehát a jog miért állt ebben az ügyben a munkavállaló oldalán?

Dr. Mészáros Melinda: Nem tudta egyértelműen azt a mentesülési okot bizonyítani a munkáltató, hogy kizárólagosan a munkavállaló elháríthatatlan magatartása okozta a kárt. Több szempontot is említettünk, ha már a munkáltató kötelezettségét sorolta fel az előzőekben. Ezek egyértelműen bizonyítják azt, hogy a munkáltató is tehetett volna olyan intézkedéseket, olyan intézkedés sorozatokat, amelyek közül számosat ügyvéd úr is az imént említett, amellyel megelőzhetette volna ezeknek a káreseményeknek a bekövetkeztét.

Dr. Lőrincz György: Ha kicsit általánosabban szabad ezt megfogalmazni, akkor arra a következtetésre juthatunk, hogy az első és a másodfokú bíróság voltaképpen csak azt a helyzetet értékelte, amelybe a kéményseprő a baleset bekövetkezése során került. És azt teljesen legitim értelmezése ennek a két alsóbb fokú bíróságnak, hogy ebben a konkrét

helyzetben valóban kizárólag a kéményseprő határozta meg, hogy egyáltalán elvégzi a munkát, miként végzi el a munkát, ebbe a munkáltatónak ott már akkor beleszólása nem volt. Ezzel szemben a Kúria általánosabb, szélesebb körbe helyezve értékelte az esetet és azt is vizsgálta, hogy miért került egyszerűen fogalmazva miért szenvedett balesetett a munkavállaló, és ennek során állapított meg én szerintem több olyan körülményt, amely alapján megelőzhető lett volna a baleset. De ha szabad egy szakma fantáziáját leginkább megmozgató kérdésre is ráirányítani a figyelmet, ami ebben az ügyben kiemelt jelentőségű az az, hogy vajon ez a baleset a munkáltató ellenőrzési körében történt-e vagy sem. Ebben a bíróságok eltérő álláspontra helyezkedtek, és a kérdés azért is érdekes, mert a munka törvénykönyve 2012. július 1-ével történt hatálybalépésekor jelentősen változott ez a kimentési feltétel, amelyet a tanácselnök asszony ismertetett, tudni illik korábban működési köréről tett említést az előző törvény, a hatályos Mt-ben szerepel az ellenőrzési kör, és mivel talán az első, de az elsők között volt ez a jogeset, amely a Kúria honlapján megjelent és az első kúriai határozatban igazándiból felmerült a kérdés, hogy ez ellenőrzési körön belülnek minősül-e vagy sem, ez a szakma fantáziáját kétségtelenül megmozgatta. Én nekem elég határozott az a véleményem és azt hiszem a Kúria is ezt sugallja azzal, hogy ebben a döntésben az elvi magját tekintve azt hangsúlyozza elsőként, hogy nem foglalkozhatott ezzel a kérdéssel, azzal, hogy ellenőrzési körbe tartozott-e a kéményseprő tevékenysége. Ez külön kiemeli elvi élel a határozatában a Kúria. Én szerintem ez biztos, hogy nem ellenőrzési körbe tartozik, tudni illik mindezt az említett KMK vélemény is megfogalmazza azok a helyzetek, körülmények, anyag, eszköz stb. tekinthető a munkáltató ellenőrzési körébe tartozónak, amelyre bármilyen ráhatása, befolyása van. Már pedig azt hiszem könnyű belátni azt, hogy egy magánháztartásban, egy családi házban milyen típusú létra van, megfelel-e az a kéménysepréshez, alkalmazni indokolt tevékenységhez, ez nagyon messze áll a munkáltató befolyáskörétől.

Deme Tímea: A Kúria Közigazgatási és Munkaügyi Kollégiuma közelmúltban kétszáz esetet vizsgálva összefoglaló véleményt készített. Nézzük, hogy melyek ennek az összefoglalóvéleménynek a legfontosabb megállapításai. Önök hogyan látják?

Dr. Stark Marianna: A Kúria Elnöke elrendelte a munkáltató kártérítési felelősségének joggyakorlat-elemző csoport keretében való vizsgálatát, és a Kúria dr. Tallián Blanka tanácselnök vezetésével lefolytatta ezt a joggyakorlat-elemzést, és ennek eredményeképpen

kérdéseket tettünk fel és megpróbáltunk válaszokat adni. Készült egy összefoglalóvélemény, amelynek a legfőbb megállításait az 1/2018. számú kollégiumi vélemény rögzíti. Nem áll fenn az ellenőrzési kör, amikor telephelyek között történő közlekedés során a munkavállalót valamilyen baleset éri, tehát mondjuk lelép a járdáról és elüti a busz, hiszem a munkáltatónak a közlekedésben való résztvevő magatartására semmilyen ráhatása, befolyása nincs. Ez még a korábbi gyakorlat szerint a működési kör fogalmába beleférhetett a telephelyek közötti közlekedés, erre már egyfajta iránymutatást ad ez az összefoglalóvélemény.

Deme Tímea: Befejezésként egy gyors összegzés az elhangzott megállapításokról. Melyeket tartanak a legfontosabbnak?

Dr. Mészáros Melinda: A legfontosabbnak azt tartom, hogy van egy általános elvárhatósági mérce a munkáltatóval szemben, amelynek a részleteit majd joggyakorlatnak kell kimunkálnia, és hát ebbe beletartozik az a fajta ésszerű kockázatvállalás és az a fajta felelősség megosztás is, amelyet a konkrét jogeset kapcsán majd az új eljárásban nyilvánvalóan amikor a kártérítés mértékéről tárgyal a bíróság, részleteiben is megismerhetünk. Fontos tény azonban amit a beszélgetésünk elején megismertünk, hogy egyre több ilyen típusú kártérítési ügygel találkozhatunk majd valószínűleg a bíróságokon. Nyilván ez segíti majd a joggyakorlat kialakítását is. Sajnálatos azonban az, hogy ilyen meg balesetszám mellett ilyen nagy mértékű kártérítési ügygel kell foglalkozniuk a bíróságoknak.

Dr. Lőrincz György: Kívülállóként egész röviden az a benyomásom, és talán közvetíthetem a szakma álláspontját is, hogy feltehetőleg a munkaügyi bíróságok gyakorlata nem fog tartalmilag változni a munkáltatók kárfelelősségét érintően a korábbi és a jogalkotó által meghaladni kívánt gyakorlathoz képest.

Dr. Stark Marianna: A munkavállalóknak Alaptörvényben is megfogalmazott alapvető joga, az egészséget, biztonságot, méltóságot tiszteletben tartó munkafeltételek biztosítása, és a munka törvénykönyve is a munkavédelmi törvény is ezt a munkáltató kötelezettségévé teszi. Nem véletlen, hogy ilyen szigorú felelősséggel tartozik a munkahelyi károkért a munkáltató, ez arra kell, hogy ösztönözze, hogy mindenképpen a megelőzésre, a munkabalesetek megelőzésére irányítsa a figyelmet.

Deme Tímea: Köszönöm vendégeimnek, hogy megosztották velünk a véleményüket, Önöknek pedig köszönjük a figyelmet. Viszontlátásra!